

Asia: Selvitys taiteen perusopetuksen rahoitusjärjestelmän uudistamistarpeista taiteen perusopetuksen saatavuuden turvaamiseksi sekä rahoitusjärjestelmän selkeyttämiseksi ja ajantasaistamiseksi

Viite: 9/040/2019
kirjaamo@minedu.fi

Sivistystyönantajien lausunto

Pyydämme, että lausunnonantajat esittävät huomionsa erikseen kuhunkin selvityshenkilön ehdotukseen (19 kpl). Lisäksi viimeisessä kohdassa on mahdollista esittää selvityksestä sellaisia huomioita, jotka eivät suoraan liity mihinkään tiettyyn ehdotukseen.

1. Ehdotan, että valtion vuoden 2020 talousarvioesitykseen (mom. 29.10.30) taiteen perusopetuksen opetustuntikohtaiseen valtiosuuteen lisätään 137 000 tuntia (yht.1 807 500 tuntia) ja jako musiikin ja muiden taiteenalojen välillä poistetaan.

Sivistän vastaus: Valtiosuustuntien lisääminen on kannatettava ajatus, sillä taiteen perusopetuksen VOS-tunneille on kova tarve ja kysyntä. On tärkeää varmistaa, että kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet harrastaa monipuolisia taiteenaloja. Lisäksi on syytä edistää taiteen perusopetuksen saavutettavuutta ja saatavuutta koko maassa. Pidämme erityisen tärkeänä uusien oppilaitosten hyväksymistä VOS-tuen piiriin.

Sivistystyönantajat pitää tärkeänä, että kaikkien taidealojen järjestämistä tuetaan tasapuolisesti. Samalla täytyy pitää huoli siitä, että taiteiden harrastamisen mahdollisuudet ja edellytykset eivät heikkene, vaan vahvistuvat tasapuolisesti. Keskeinen tavoite tulee olla kaikkien taidealojen edellytysten parantaminen, ei yhden taidealan aseman heikentäminen.

2. Muutetaan pitkäaikainen, ns. 7 prosentin linjaus 0-1 prosentin linjaukseksi alkaen vuoden 2020 valtiosuuspäätöksiä koskien.

Sivistän vastaus: Kannatamme ns. 7 prosentin linjauksen muuttamista 0-1 prosentin linjaukseksi. Tämä vapauttaa käyttämättömiä tunteja niille, jotka tarvitsevat lisätunteja. Erityisen tärkeää on saada uusia oppilaitoksia VOS-järjestelmän piiriin ja mahdollistaa heille vapautuvien tuntien käyttöä. Sivistystyönantajat muistuttaa, että pitkällä aikavälillä tavoitteena tulee olla VOS-tuen nostaminen, jotta yhä useampi oppilaitos pääsee tuen piiriin. Muutos ei saa aiheuttaa oppilaitoksille kohtuutonta haittaa.

3. Valmistellaan ministeriön linjaus, jonka pohjalta uusien koulutuksen järjestämislupien myöntäminen ja VOS-järjestelmän piiriin pääsy mahdollistuu (muiden koulutuksen järjestämisen edellytysten täytyessä) kohtuullisella prosentuaalisella opetustuntimääräosuudella (ns. minimitaso asettaminen) suhteessa koulutuksen järjestäjän antamaan kokonaistuntimäärään.

Sivistän vastaus: Valmistelun yhteydessä on varmistettava, että linjauksella ei heikennetä kenenkään koulutuksen järjestäjän mahdollisuuksia järjestää taiteen perusopetusta. Oppilaitosten kannalta on tärkeää, että kriteerit ovat selkeät ja läpinäkyvät, jotta VOS-järjestelmän piiriin on tosiasiallisia mahdollisuuksia päästä.

4. Ehdotan, että taiteen perusopetuksen koulutuksen järjestämisluvan myöntäminen ei ole tulevaisuudessa sidoksissa siihen, että valtionosuus (57%) kattaisi lähes 100 prosenttia toteutuneesta taiteen perusopetuksen opetustuntimäärästä, vaan koulutuksen järjestäjä voisi saada myös osittaista tukea annettuun opetustuntimäärään.

Sivistän vastaus: Ehdotus jää epäselväksi, joten sitä on syytä tarkentaa. On tärkeää, että linjauksella ei heikennä kenenkään oppilaitoksen toimintaedellytyksiä. Niukkuuden jakamisen sijaan päätavoitteen tulee olla taiteen harrastajien määrän kasvu ja rahoituksen riittävyys ja ennakoitavuus. Samalla on muistettava, että pienikin raha voi auttaa pienempiä oppilaitoksia eteenpäin. On huolehdittava siitä, että kaikilla yksityisillä oppilaitoksilla on mahdollisuus tarjota ryhmä- ja yksilöopetusta asiakkaiden tarpeiden mukaisesti.

5. Ehdotan, että kaikki taiteen perusopetuksen koulutuksen järjestämisluvat myönnetään uudelleen. Lupa myönnetään hakemuksen perusteella, noudattaen yhtenäisiä kriteerejä sekä uusille hakijoille että vanhoille luvanhaltijoille.

Sivistän vastaus: Kriteereiden yhtenäistäminen on tärkeää, emme pidä perusteltuna sitä, että lupia jouduttaisiin uudestaan hakemaan, sillä se vaarantaa nykyisen toiminnan.

6. Selkeytetään koulutuksen järjestämislupaan liittyvää hakuprosessia ja ohjeistusta. Tarkastellaan koulutuksen järjestämisluvan haku- ja muutosprosessiin liittyviä kustannuksia.

Sivistän vastaus: Kannatamme ehdotusta. Järjestelmälupien hakuprosessien ja ohjeistusten selkeyttäminen ja kustannusten tarkasteleminen on tärkeää sen vuoksi, että kaikilla oppilaitoksilla on tasapuoliset mahdollisuudet hakea taiteen perusopetuksen järjestämislupaa tai kehittää toimintaansa siten, että luvan saaminen on tulevaisuudessa mahdollista.

7. Ehdotan, liittyen ehdotukseen 5 ja 6, että vanhojen luvanhaltijoiden lupahakemusten käsittely on maksutonta ja että hintaa uusien koulutuksen järjestämislupien sekä järjestämislupiin tehtävien muutosten osalta lasketaan nykyiseen verrattuna.

Sivistän vastaus: Tämä on kannattava ehdotus. On tärkeää varmistaa, että ylimääräisiä esteitä hakea järjestämislupia ei synny ja prosessi on mahdollisimman tasapuolinen kaikille osapuolille.

8. Ehdotan käynnistettäväksi laajapohjaisen valmistelun monivuotiseen rahoitusmalliin siirtymiseksi sekä moninaisemman kriteeristön luomiseksi taiteen perusopetuksen valtionrahoituksen jakamiseksi. Tässä valmistelussa ja siirtymässä tulee olla työryhmällä ja yhteistyöllä keskeinen rooli.

Sivistän vastaus: Laajapohjainen valmistelu rahoitusjärjestelmän uudistamiseksi ja moninaisemman kriteeristön luomiseksi ovat kannatettavia asioita. Pidämme tärkeänä, että ministeriö käynnistäisi pikaisesti valmistelutyön rahoitusmallin arvioimiseksi ja taiteen perusopetuksen modernisoimiseksi. Valmistelutyössä täytyy kuunnella erityisesti koulutuksen järjestäjien näkemyksiä. Rahoitusmallin valmistelu vaatii laajaa kartoitusta nykyisistä ja potentiaalisista VOS-oppilaitoksista sekä lisätutkimuksia ja selvityksiä taiteen perusopetuksen tilasta. Rahoituksen tulee olla pitkäjänteistä ja ennakoivaa.

9. Ehdotan taiteen perusopetuksen kustannustietokeruun kysymysten kehittämistä niin, että jatkossa eritellään järjestämisluvan mukainen taiteen perusopetus, muu taiteen perusopetus ja muu maksullinen toiminta toisistaan selkeästi.

Sivistan vastaus: Sivista katsoo, että selkeät kriteerit eri toiminnalle helpottavat tiedonkeruuta ja eri oppilaitosten vertailtavuutta. Samassa yhteydessä on tarkasteltava myös rahoitusjärjestelmän kolmijaon merkitystä taiteen perusopetukselle: valtionosuudet, kunnilta tuleva tuki ja asiakasmaksut. Emme kuitenkaan kannata suoritukseen perustuvaa rahoitusmallia, kuten esimerkiksi ammatillisen koulutuksen osalta on toimittu.

10. Ehdotan, että kustannustietojen raportoinnin ymmärrettävyyttä, muiden selvitysten tekemistä, ja muiden valtion (erityis)avustusten hakuprosessia kehitetään ja tuetaan tarjoamalla työpajoja sekä julkaisemalla monimuotoista ohjaavaa materiaalia.

Sivistan vastaus: Tämä on erityisen tärkeää, jotta voidaan maanlaajuisesti tukea myös pienimuotoista taiteen perusopetusta ja kaikenkokoisia oppilaitoksia. Tässä yhteydessä käytettävyyteen ja yksilön tietosuojaan on kiinnitettävä erityistä huomiota.

11. Ehdotan, että mahdollinen työryhmä selvittää, miten olemassa olevia tietopalveluja ja tiedonkeruumuotoja, kuten Vipunen (<http://vipunen.fi>) ja Koski (<http://opintopolku.fi>) sekä Virvatuli-itsearviointimallia (www.artedu.fi) voidaan hyödyntää ja millaisia resursseja niiden toteuttamiseen tarvitaan.

Sivistan vastaus: Sivista kannattaa tiedonkeruun kehittämistä ja tietopalvelujen hyödyntämistä, mutta tämä täytyy tehdä laajapohjaisesti yhteistyössä oppilaitosten kanssa ja siten, että oppilaitoksille ei aiheudu hallinnollista taakkaa. Taiteen perusopetus poikkeaa muista koulutusmuodoista, joten olemassa olevat tietopalvelut eivät välttämättä toimi tässä yhteydessä. Sivista katsoo, että tärkeää on lisäksi edistää oppilaitosten toimintaa, kehittää yhtenäinen laatustrategia taiteen perusopetuksen tukemiseksi ja luoda selkeät laatukriteerit sekä kehittää oppilaitosten kokonaisarkkitehtuuria samalla huomioiden oppilaitosten vaihtelevat kokoluokat ja toimintaedellytykset. Sen lisäksi on panostettava erityisesti taiteen perusopetuksen tutkimuksen kehittämiseen.

12. Ehdotan taiteen perusopetuksessa keskeisesti vaikuttavien liittojen tuen yhdenmukaistamista sekä TPO-liiton yleisavustuksen vakiinnuttamisen sille tasolle, että se mahdollistaa kahden kokopäiväisen henkilön palkkaamisen.

Sivistan vastaus: Sivista katsoo, että ei ole selvityksen tehtävä ottaa kantaa siihen, miten eri liitot saavat tukia tai millaisilla työntekijämäärillä heidän tulee toimia. Olemme kuitenkin samaa mieltä selvityshenkilön analyysistä siitä, että avustus- ja hankehakemusten tekemistä tulee helpottaa.

13. Ehdotan, että taiteen perusopetuksen opetustunnin keskimääräisen yksikköhinnan alin mahdollinen taso, 74,92 euroa, nostetaan samalle alimman mahdollisen korvausmäärän tasolle kuin kansalaisopiston opetustunnin yksikköhinta, 82,91 euroa.

Sivistan vastaus: Kannatamme ehdotusta. Samassa yhteydessä on tarkasteltava tasapuolisesti tapahtuneita koulutusleikkauksia ja niiden vaikutuksia opetuksen järjestämiseen. Olemme samaa mieltä selvityshenkilön näkemyksestä siitä, että taiteen perusopetuksen saatavuutta ja saavutettavuutta täytyy kehittää, lisäämällä merkittävällä tavalla valtion rahoitusta.

14. Ehdotan, että sekä OKM:n myöntämien, että OPH:n hallinnoimien taiteen perusopetukseen kohdistettavien valtionavustusten kokonaissummaa kasvatetaan nykyisestä 1,45 miljoonasta 2 miljoonaan euroon ja näiden kohdentumista sekä

erityisalueittain, että painottumista yleisen ja laajan oppimäärän välille tarkastellaan säännöllisin väliajoin.

Sivistan vastaus: Olemme samaa mieltä selvityshenkilön näkemyksestä siitä, että taiteen perusopetuksen saatavuutta ja saavutettavuutta täytyy kehittää, lisäämällä merkittävällä tavalla valtion rahoitusta. Katsomme, että jakoa yleiseen ja laajaan oppimäärään täytyy vielä selvittää lisää. Kaikelle toiminnalle on oltava selkeät kriteerit, jotta asiakas osaa valita itselleen sopivan opetuksen.

Vaarana on, että yleinen oppimäärä näkyy rahoituksen vähentyessä päättäjille houkuttelevana vaihtoehtona, vaikka sen rooli on epäselvä ja muistuttaa laajan oppimäärän rakennetta. Yleistä oppimäärää edistetään jo nyt laajan oppimäärän kustannuksella. Lasten ja nuorten opettaminen ei voi esimerkiksi musiikin osalta perustua muuhun tavoitteeseen, kuin musiikin ja soittimen hallintaan. Metodit voivat vaihdella, mutta tosiasiallisesti pedagogista vaihtoehtoa ei ole olemassa.

Sivista muistuttaa, että opetussuunnitelmaperuste on normina sen verran pakottava oppilaitoksille, että tosiasiallisesti oppilaitoksilla ei ole mahdollisuutta käyttää vos-rahoitusta muuhun, kuin oppilaan pitkäjänteiseen opetussuunnitelmaan. Vaarana ovat henkilöstövähennykset, toiminnan supistaminen tai asiakasmaksujen korotus, mitkä ovat helposti lähellä kipurajaa.

15. Ehdotan, että valtionvarainministeriön kunnille myöntämä asukaskohtainen VOS siirretään OKM:n hallinnoitavaksi ja päätettäväksi ja taiteen perusopetukseen tarkoitettu rahoitus kohdennetaan TPO:hon (<https://vm.fi/kunnan-peruspalvelujen-valtionosuus>). Tämän rahoituksen saaminen edellyttäisi kunnilta suunnitelman esittämistä siihen, kuinka taiteen perusopetuksen kokonaisuus tullaan järjestämään. Kunnat hyväksyisivät edelleen paikalliset opetussuunnitelmien perusteet ja vastaisivat oman koulutuksen järjestämislupansa alla toteutuvan taiteen perusopetuksen lainmukaisuudesta.

Sivistan vastaus: Kannatamme tätä muutosta. Toivomme opetus- ja kulttuuriministeriöltä, että se edistää kilpailuneutraliteettia eri toimijoiden välillä ja lisää ministeriön vastuuta taiteen perusopetuksen kokonaisarkkitehtuurin kehittämisestä.

16. Ehdotan kunnille myönnettävän asukaskohtaisen valtionosuuden taiteen perusopetuksen euromääräisen laskennallisen perusteen tuplaamista (esim. vuoden 2019 osalta 1,4 euroa/asukas korottamista 2,8 euroon/asukas).

Sivistan vastaus: Rahoituksen korottaminen on sinällään yleisellä tasolla kannatettava asia, mutta on varmistettava, että rahoitus kohdistuu koulutuksen järjestäjille suoraan ilman turhia välikäsiä.

17. Liittyen ehdotukseen 15 ehdotan, että järjestämisluvat myönnetään jatkossa erikseen myös kunnille. Samoin kuin ehdotan, että yksittäiset koulutuksen järjestämisluvat (muut kuin kunnat) siirtyvät malliin, jossa järjestämislupia ja uusia lupia koulutuksen järjestämiseen hyväksytään tietyin väliajoin, ehdotan että myös kuntien tulisi hyväksyttää yleiset, koko taiteen perusopetuksen mahdollisesti kattavat suunnitelmansa opetuksen järjestämiseen ja rahoittamiseen ministeriöllä. Tämä lisäisi myös tiedonkeruun kattavuutta välillisesti.

Sivistan vastaus: Ehdotus jää epäselväksi. Pidämme tärkeänä, että niin yksityiset kuin kunnalliset koulutuksen järjestäjät ovat samalla viivalla ja toimivat samoilla pelisäännöillä. Kilpailuneutraliteetti eri toimijoiden välillä on erittäin tärkeä periaate. Rahoituksen tulee kohdentua suoraan koulutuksen

järjestäjällä. Sivista katsoo, että opetuksen järjestämisen edellytysten ja velvoitteiden tulee olla samat järjestämistavasta riippumatta.

18. Riippumatta siitä, lisääntykö taiteen perusopetuksen opetustuntikohtainen valtionosuusrahoitus, ehdotan ryhmäopetuksen lisääntyvää painottamista taiteen perusopetuksessa. Tämä on uudistus, jonka on tapahduttava kentän sisältä käsin painottaen uusinta tutkimustietoa sekä oppilaslähtöisyyttä.

Sivistan vastaus: Oppilaitoksissa on paras tieto siitä, miten opetus tulee järjestää. Taiteen perusopetuksen tutkimusta täytyy lisätä ja syventää. Oppilaitosten on hyvä huomioida asiakkaitensa tarpeet ja uusien tutkimustietoa, kun opetusta kehitetään.

19. Ehdotan, että kunnat ja valtio rahoittaisivat jatkossa pitkäjänteistä taiteen perusopetuksen tutkimusta. Selvitykseni perusteella totean, että tälle on akuutti tarve.

Sivistan vastaus: Sivista yhtyy selvityshenkilön näkemykseen ja pitää asiaa kiireellisenä. Toivomme keskeisten tahojen ryhtyvän asian suhteen pikaisesti toimiin.

Selvityksestä esitettäviä huomioita, jotka eivät liity sellaisenaan mihinkään selvityshenkilön ehdotukseen

Sivistan vastaus: Selvityksestä on herännyt paljon keskustelua ja on selvää, että lisäselvityksiä taiteen perusopetuksesta tarvitaan pikaisella aikataulullakin. Selvityshenkilö on ottanut laajemminkin kantaa taiteen perusopetuksen tilaan ja esittänyt vahvasti omia näkemyksiään ja kehittämisehdotuksia. Näihin tulee, Sivistan mukaan, suhtautua nimenomaan keskustelunavauksena ja selvityshenkilön näkemyksenä. Useinkaan esitetyt tiedot eivät ole suoraan vertailukelpoisia. Taiteen perusopetus koskee yli 100 000 oppilasta ja opiskelijaa, joten jatkotyön tulee tapahtua laaja-alaisesti oppilaitoksia kuunnellen.

Sivista pitää tärkeänä, että laaja-alainen jatkotyö taiteen perusopetuksen kehittämiseksi käynnistetään mahdollisimman nopeasti ja taiteen perusopetuksen tilaa tarkastellaan kokonaisuutena. Erityisen tärkeää on taiteen perusopetuksen rahoituksen kasvattaminen ja kokonaisarkkitehtuurin kehittäminen. Tavoitteena tulee olla, että taiteiden harrastajien määrä kasvaa tasaisesti ja alueellisesti saavutettavuudesta ja saatavuudesta huolehditaan. Samalla tulee kehittää ennen kaikkea yksityisten oppilaitosten toimintaedellytyksiä.

Sivista muistuttaa, että opettajilta vaaditaan samaa pätevyyttä ja kelpoisuutta oppimäärään katsomatta. Tämä näkyy erityisesti musiikissa yleisen ja laajan oppimäärän kohdalla. Oppilaitokset ovat eriarvoisessa asemassa riippuen siitä, miten rahoitusta on saatavilla. Tämä ajaa helposti oppilaitoksia toteuttamaan halvempaa oppimäärää, samalla kun TES-korotuspaineet lisäävät koulutuksen järjestäjille ongelmia kustannusten nousun hillitsemisen osalta. Sivista pitää tärkeänä, että oppilaitosten toimintaedellytykset turvataan rahoitusjärjestelmää kehittämällä ja rahoitusta nostamalla.

Johtaja

Elinkeinopoliittinen asiantuntija

Laura Rissanen

Jussi-Pekka Rode